

Journalisten

#10

Helena Giertta: "Aftonbladets mediehus andas framtidstro och glädje. Det är mediebranschen inte bortskämd med." S.2

REDO FÖR KRIG

SVTs korrar tränas
för extrema situationer SID 8-14

PROFILEN

Jan kan
allt om
Berlin

SID 20

VÄRLDEN

Hoten fick
"Raul"
att fly

SID 24

PÅ JOBBET

Året Runt
har mycket
att le åt

SID 28

Utrikeskorrespondenter måste vara beredda att klara av farliga situationer, speciellt då de som bevakar krig allt oftare själva blir **måltavlor**.

SVTs korrar övar regelbundet på hur de ska agera i krislägen.

Journalisten följde med på den senaste övningen.

TEXT HÅKAN LINDQVIST FOTO JOHAN BERGMARK

Övar skarpt läge

Vär är i mitten av ingenstans, i trakten av Rosersberg, i en lite ödsligt belägen och besynnerlig anläggning. Barackliknande hus, en vilsekommen tågagn på tomten, en godsvagn med Norsk Hydros logotyp.

Här vid Räddningsskolans övningsområde är Sveriges Televisions utrikeskorrespondenter samlade för säkerhetsövning.

Inne i baracken går korrarna igenom en sjukhusväskas innehåll och får lära sig sådant som att lägga olika sorters förband och hantera en defibrillator.

– De ska lära sig bli trygga med väskan, förklarar kursledaren Micke. Har man tes-

Vet man att stället dit man åker är farligt känns det i alla fall tryggare om man har någon med sig som kan hantera situationen om det går åt skogen."

Bert Sundström, SVT-korrespondent, som 2011 var nära att dö vid ett knivöverfall i Kairo.

tat innan det blir skarpt läge blir det mycket enklare.

Micke har 18 år i försvarsmakten bakom sig och har varit livvakt i Afghanistan i fem år. Han vill inte framträda på bild eller med

fullständigt namn med tanke på framtida känsliga uppdrag.

Nu jobbar han på ett säkerhetsföretag som främst utbildar polis, brandmän och militära specialförband i hur man uppträder i riskmiljöer.

SVT-korrarnas övning fortsätter i skenet ute på gården. De får i uppgift att stoppa blodflöden med en tourniquet, en spännarm som de drar åt och fäster med kardborreband.

– Aj!!! skriker Claes JB Löfgren, vars arm spänts åt ordentligt.

– Handledspulsen ska vara noll när ni är klara med tourniqueten, instruerar Lukas, en tidigare fallskärmsoldat och ambulansförare som nu jobbar i utbildningsföretaget.

Utrymning av rökfylt hotellrum. Stina Blomgren till vänster.

Lena Scherman har många frågor efter bombattensövningen.

"Ju oftare man åker ut,
desto större är risken att
man råkar ut för något."

Bengt Norberg, mångårig utrikeskorrespondent SVT.

Tonen bland deltagarna är närmast lätt-sam, men Bert Sundström vet att det i verkligheten snabbt kan bli blodigt allvar.

I februari 2011 skadades han svårt vid ett knivöverfall i Kairo och "var en halvliter blod från att dö".

Efter det har han tagit säkerhetsfrågorna på största allvar och han understryker att övningar som den här är oerhört viktiga.

– På många plan. Ett är att vi som åker till farliga platser får diskutera problemen,

tänka igenom hur vi ska bete oss och skaffa oss åtminstone en rudimentär beredskap för vad som kan hända.

Det kanske viktigaste, anser han, är hur man konkret kan hjälpa kolleger eller andra personer i en nödsituation.

Efter överfallet i Kairo blev Bert Sundström noga med att försäkra sig om att han nästa gång han åkte ut skulle ha med sig någon som han visste skulle klara av farliga situationer.

– Någon som kan hjälpa till om jag kör ner i diket, bryter benet eller skadas av en mina. Vet man att stället dit man åker är farligt känns det i alla fall tryggare om man har någon med sig som kan hantera situationen om det går åt skogen.

Hans råd till kollegerna är att försöka skaffa sig så pålitlig information som möjligt om dagsläget på platsen.

– Knyt kontakt med folk som vet hur det fungerar där och som du kan lita på, till ex- ▶

Fredrik Önnevall
släcker en brinnande docka.

REDO FÖR KRIG

Simulerat räddningsarbete i buss efter bombattack.

Nedan från vänster:

Claes JB

Löfgren tränar hjärtstart.

ABC-utbildning.

Micke – utbildare på 2Secure.

► exempel fixare som kan språket. Andra kanaler som kan vara bra att kontakta är de svenska ambassaderna eller biståndsorganisationer som verkar i området, exempelvis Läkare utan gränser.

Stina Blomgren, rapporterar för SVT från Kairo. Hon bor inte långt från Tahrirtorget, själva hjärtat för upproret mot Mubarak, där många oroligheter har ägt rum. Även

en del av de protester som ledde till att Brödraskapet och Mursi fråntogs makten.

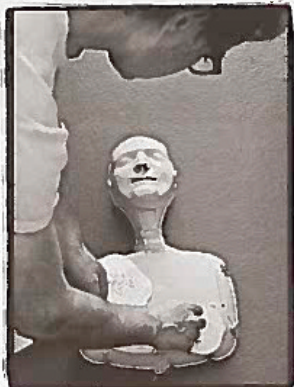
– Hela det här året har präglats av en stark oro i landet. Många upplevde att landet var på väg mot avgrunden, att det inte längre fungerade som stat. Brottss-

Stina Blomgren

ligheten ökade, och ekonomin gick käpprätt utför. Bränslebristen gjorde att folk tvingades köa ibland flera dagar för att tanka bilen, och strömavbrotten blev mer och mer omfattande. Jag tror att man upplever det tydligare om man bor i landet och inte flyger för att bevaka oroligheter.

Rebellrörelsen Tamarrod utlyste en stor protest på årsdagen av president Mursis tillträde den 30 juni. Det fanns en oro för

att protesterna skulle bli blodiga.

– Jag tar alltid god tid på mig och ser till att ha sällskap med egyptiska kolleger. Ibland har jag fått hjälp av de frivilliga grupper som jobbar mot våldtäkter på Tahrirtorget när jag ska ta mig därifrån efter en livesändning. Jag jobbar ofta med en egyptisk kameraman och går aldrig ut ensam en våldsamt kväll eller i en stor folkmassa.

Det har funnits tillfällen då hon känt hur skör säkerheten är, som när hon reste i norra Sinai tillsammans med Mohammad Mohsen, fotografen hon ofta jobbar med.

– Här finns stora landområden präglade av laglöshet dit polisen inte vågade åka, som helt styrs av beduinfamiljerna. Vid sådana tillfällen har man direkt kontakt med hemmaredaktionen och gör upp om att höras av vid bestämda tider.

– Men jag är inte säker på att det alltid är farligare för kvinnor, som en del tror. Det är helt beroende av situationen såklart – men ibland är kvinnor mindre hotade än män. Generellt lever jag ett vardagsliv och jag känner mig absolut inte hotad i min vardag.

SVTs policy var tidigare att inte åka till krigshårdar eller andra farliga ställen där vapen användes, berättar Bengt Norborg.

” Ibland har jag fått hjälp av de frivilliga grupper som jobbar mot våldtäkter på Tahrirtorget när jag ska ta mig därifrån efter en livesändning.”

Stina Blomgren,
korrespondent i Kairo.

Men policyn ändrades när kriget på Balkan startade 1993, något man bedömde vara den viktigaste krigshändelsen i Europa efter andra världskriget.

Bengt Norborg fick uppdraget att undersöka och utvärdera hur andra mediebolag gjorde och vilka kostnader det skulle medföra om SVT åkte ut för att bevaka kriget.

– Då fanns ett behov av utbildning i vad som var viktigt att tänka på när det gällde att hantera hot och hur man skulle klara sig om någon exempelvis behövde sjukvård. Det började trevande med att vi fick hjälp av försvaret. Fokus var på vad man skulle göra om man blev hotad till livet eller om man blev utsatt för försök att bryta ner en.

Sedan dess har synen ändrats. Och efter Irakkriget är det rutin att SVT är på plats där dramatiska konflikter äger rum.

Bengt Norborg har flera gånger hamnat i farliga situationer och minns särskilt Balkankriget.

– Att passera vägspärrarna i Bosnien var som att spela rysk roulette. Spärrarna och frontlinjen flyttades hela tiden och man visste inte vilken sida som för tillfället hade kontrollen. Vi blev hotade till liv och lem. Där opererade också rena banditgång.

Ibland var det fråga om statskontrollerade övergrepp, som i Iran när revolutionsgardister plockade upp TV-teamet på gatan.

– Deras ledare gormade och skrek utan att vi förstod vad han ville. Efter ett tag gick det upp för oss att han mycket väl förstod engelska och vad vi hade sagt. De ville skrämma och trakassera oss.

I Sarajevo blev han och hans team en gång beskjutna.

– Vi tvingades lämna vår bepansrade bil och i stället använda en bil som bara delvis var bepansrad. De sköt mot bildörrar, bakruta och däck innan vi lyckades sladda bort därifrån.

SVT erbjuder numera debriefing, inte bara efter krigsbevakning utan även efter bevakning av naturkatastrofer som tsunamis och jordbävningar.

– Men jag tillhör dem som tycker att job-

Reflektioner efter dagens katastrofövningar. Platschef Bert Sundström har många frågor.

Khazar Fatemi och Lena Scherman tar hand om skadade.

► bet i sig är en sorts terapi. Det är lätt hänt att man vill släppa penna och block för att hjälpa folk som råkat illa ut. Men jag tror att det är bättre att jag gör mitt jobb som journalist. Vi var till exempel i Irak när Saddam körde ut kurderna. De reportage som vi gjorde då och de bilder vi kunde visa spelade en roll för att påverka västmakterna att genomdriva beslut om en flygförbudszon.

Det som för de flesta är svårast att hantera är känslan av skuld.

– Jag är inte starkare än andra, men jag undertrycker känslan. När folk frågar mig vad som är det värsta jag varit med om måste jag tänka efter. Det sitter långt bak i mitt bakhuvud.

Det jag är mest rädd för är trafiken, oavsett vilket land jag befinner mig i. Trafikvettet är så olika i olika länder.”

Stefan Åsberg,
korrespondent i USA.

Bengt Norborg är en av de SVT-reportrar som varit mest ute, på Balkan, Haiti, i Mellanöstern och Iran, för att nämna några krisländer.

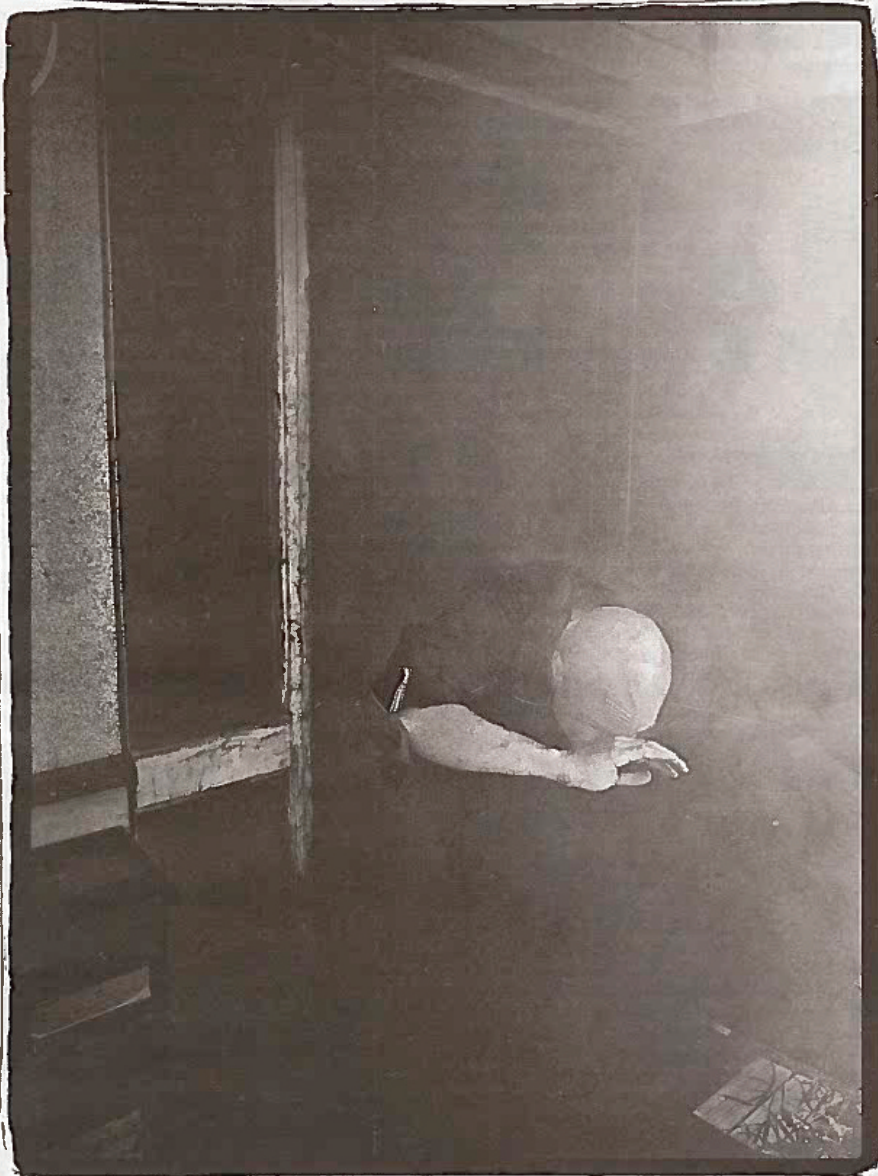
– Efter dessa tio år har jag blivit mycket mer obenägen att åka ut igen. Jag tänker på

den statistiska risken, ju oftare man åker ut, desto större blir risken att jag någon gång ska råka illa ut och jag tänker på att jag har familj och många barn.

Stefan Åsberg är sedan 2010 inne på en andra period som SVTs USA-korre. Han har under åren hamnat i några farliga situationer, bland annat ett rändeförbud efter jordbävningen i Haiti.

– En man med en revolver tvingade ut oss ur bilen, men en lokal fixare som vi anlätade lyckades övertyga mannen om att vi var journalister. På Haiti hade vi också tur att vi undgick att bli skadade vid efterskalven. Folk i närheten drabbades av benbrott och

Stefan Åsberg

andra svåra skador. Det var inget jag kunde göra. I Bagdad hamnade jag nära en bilbomb.

Stefan Åsberg är uppmärksam på om något hotar hans fotograf, som är uppsluktad av sin utrustning och har fokus på motivet och därför har dålig koll på vad som händer runt omkring.

Men det är inte farorna i konfliktområdena som han ser som den allvarligaste hälsorisken i jobbet.

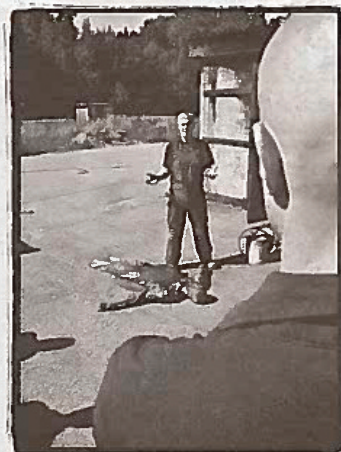
– Det jag är mest rädd för är trafiken, oavsett vilket land jag befinner mig i. Trafikvetet

är så olika i olika länder. Särskilt farligt är det om man fått lite sömn och vägarna är dåliga.

Journalister är numera själva måltavlor ibland. Stefan Åsberg har också med åren blivit mer vaksam.

– Jag är mer försiktig och kanske lite mer planerad. Har ofta en tanke på hur vi ska ta oss från en plats. Dessutom håller jag alltid ett öga på bensinnålen. Om vi befinner oss i ett krävande område. Soppatorsk är ofta inte hälsosamt. ■

Kristina Kappelin
släcker
brinnande
docka.

Peter Wisseng från brandförsvaret håller i praktisk övning i brandsäkerhet.

Det är lätt hänt att man vill släppa penna och block för att hjälpa folk som råkat illa ut. Men jag tror att det är bättre att jag gör mitt jobb som journalist."

Bengt Norberg,
korrespondent SVT.

» NÄSTA SIDA:

**SÅ TÄNKER
REDAKTIONERNA
OM SÄKERHETEN**

Fredrik
Önnevall
räddar sig
ur rökfylt
hus.